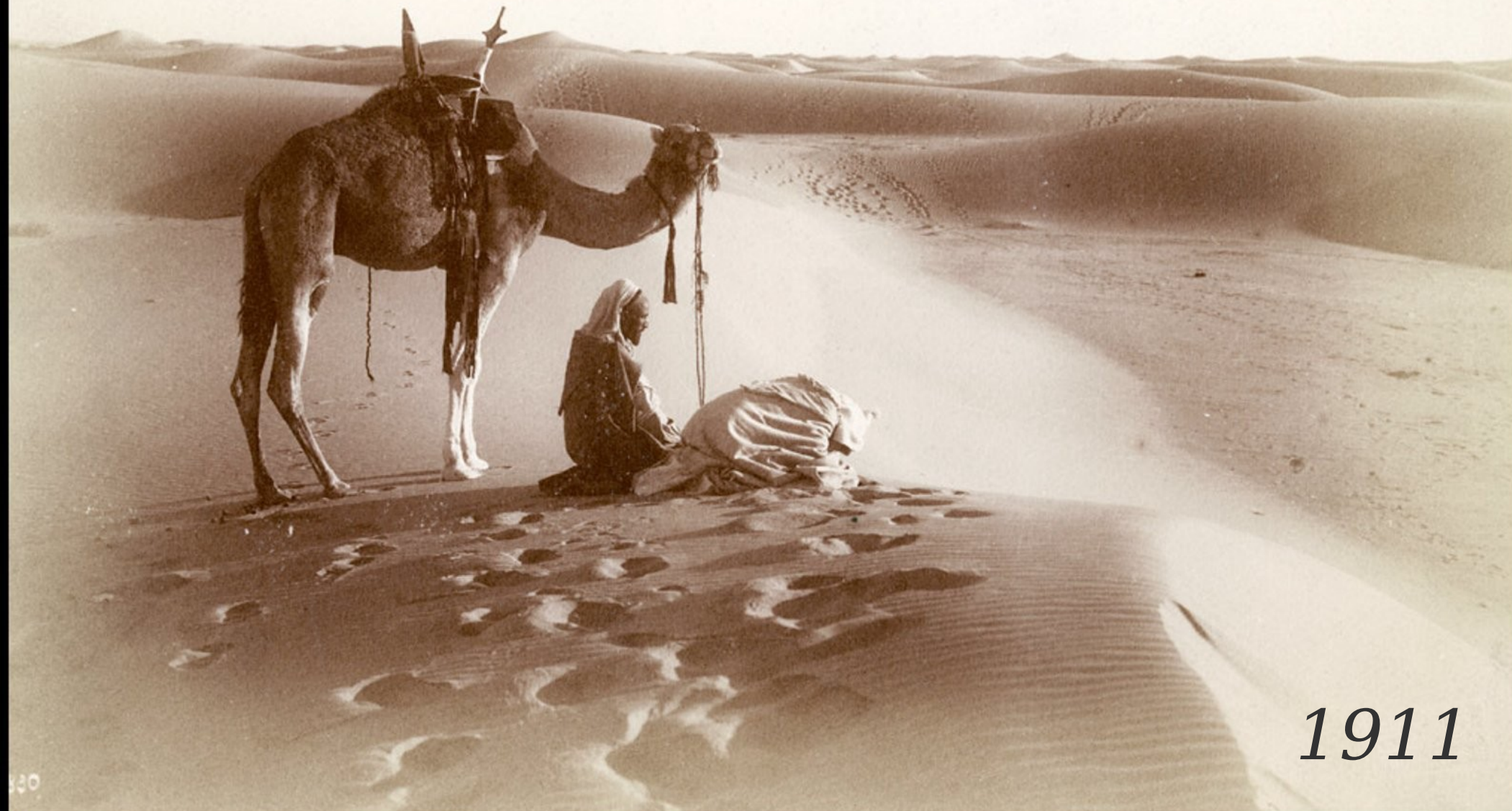
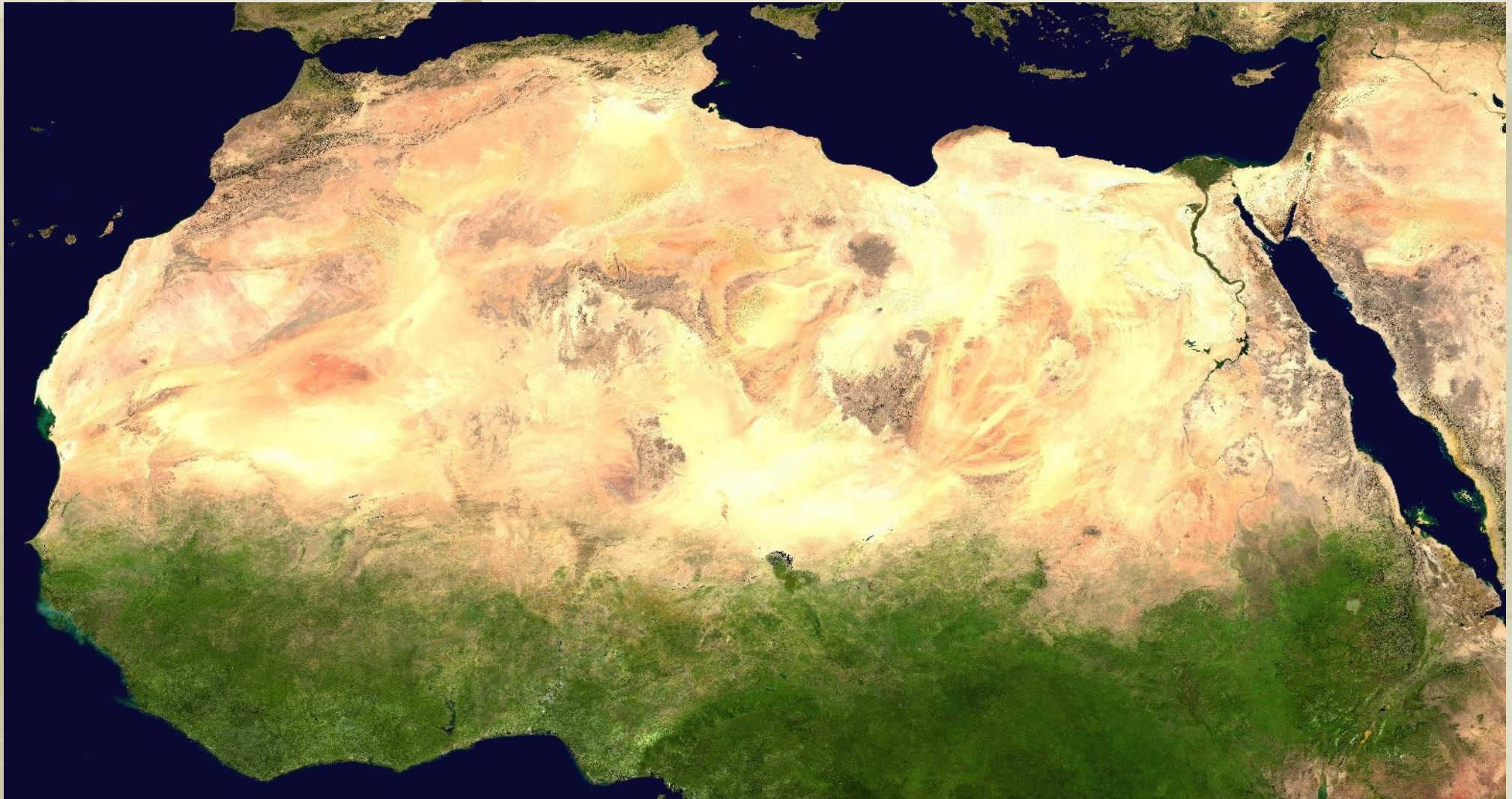


Sachara - Dykumų Dykuma

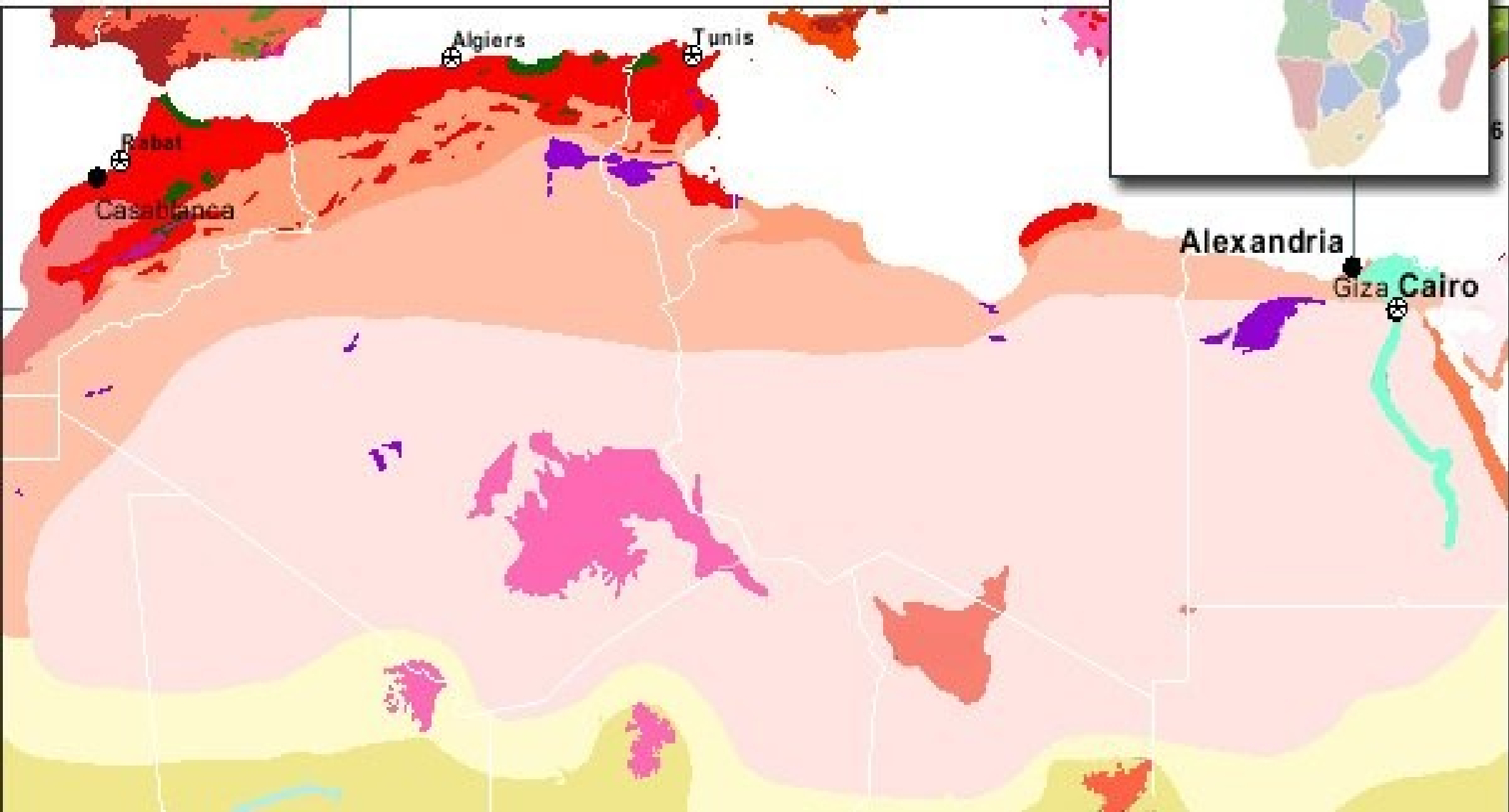


1911

- **Sachara** – dykuma Šiaurės Afrikoje.
- Tai didžiausia Žemėje tropinė dykuma.
- Saharos plotas apie 9 mln. Km² (130 kartų didesnis nei Lietuvos, ir beveik tokio dydžio kaip Europa).



- | | | | |
|--|---|---|-------------------------------------|
|  | Nilo užliejami plotai |  | Sausieji miškai ir sukulentai |
|  | Viduržemio jūros spygliuočių ir mišrieji miškai |  | Šiaurės Sacharos stepės |
|  | Viduržemio jūros miškai ir krūmynai |  | Sacharos dykuma |
|  | Viduržemio j. sausieji miškai ir stepės |  | Achagaro kalnų kietalapiai krūmynai |
|  | Sacharos halofitai |  | Rytų Sacharos kietalapiai krūmynai |



Vietiniai gyventojai tuaregai Sacharą vadina ''Tinariwe'', kas reiškia tiesiog "dykumos". Jos dalys skirstomos į šias pagrindines rūšis:

- **Ergai** - smėlingosios dykumos, užimančios apie 20 procentų Sacharos ploto. Svarbiausios tarp jų yra: Didysis Vakarų Ergas, Didysis Rytų Ergas, Šešo ergas, bei atšiauriausia Sacharos dykuma - Tenerė
- **Hamados** - akmeningosios dykumos. Žymiausia jų - Tasili n' Adžeras.
- **Regai** - skaldingosios dykumos.
- **Sebchos** - druskingosios lygumos. Jose yra druskingųjų ežerų šotų.
- **Baltoji dykuma** - taip vadinama Libijos dykuma.
- **Džebeliai** - kalnų masyvai ir jose esančios skaldingosios dykumos. Saharos centre yra Achagaro ir Tibesčio kalnynai, į pietus nuo jų - Iforo, Ayro, Enedžio plynaukštės.

Sacharos dykuma



Ergas Alžyre, nuotrauka iš kosmoso





Tipiškas ergas

Regas Maroke



Džebelis Achagare



Sacharos dykumos kilmės versijos

- Dykuma atsirado dėl neribotos žmogaus agrarinės veiklos. (senoji versija)
- Prieš dešimtį tūkstančių metų Sachara buvo apaugusi žole ir žemais krūmokšniais. Bet prieš 5000 – 6000 metų oro temperatūra vasarą labai išaugo, o lyti beveik išvis perstojo. Per trejetą šimtmečių šio regiono klimatas pakito labai radikaliai. Manoma, kad klimato pokyčiai prasidėjo dėl mažųjų Žemės sukimosi apie Saulę orbitos pasikeitimų. (naujoji versija)

Flora ir Fauna Sacharoje

- ~500 rūšių augalijos.
- ~70 rūšių žinduolių. ~20 iš jų – didesnieji žinduoliai.
- ~90 rūšių paukščių.
- ~100 rūšių roplių.

Sacharos centrinėje dykumoje, augalija (flora) daug skurdesnė už gyvūniją (fauna), lyginant ją su kitose žemės vietose gyvenančių floros ir faunos rūšių santykio skaičiumi.

Fenekas - pati mažiausia lapė, kuri yra kreminės spalvos kailiuku ir didelėmis ausimis. Kojų padai apaugę plaukais, todėl lengvai gali vaikščioti biriu ir karštu smėliu



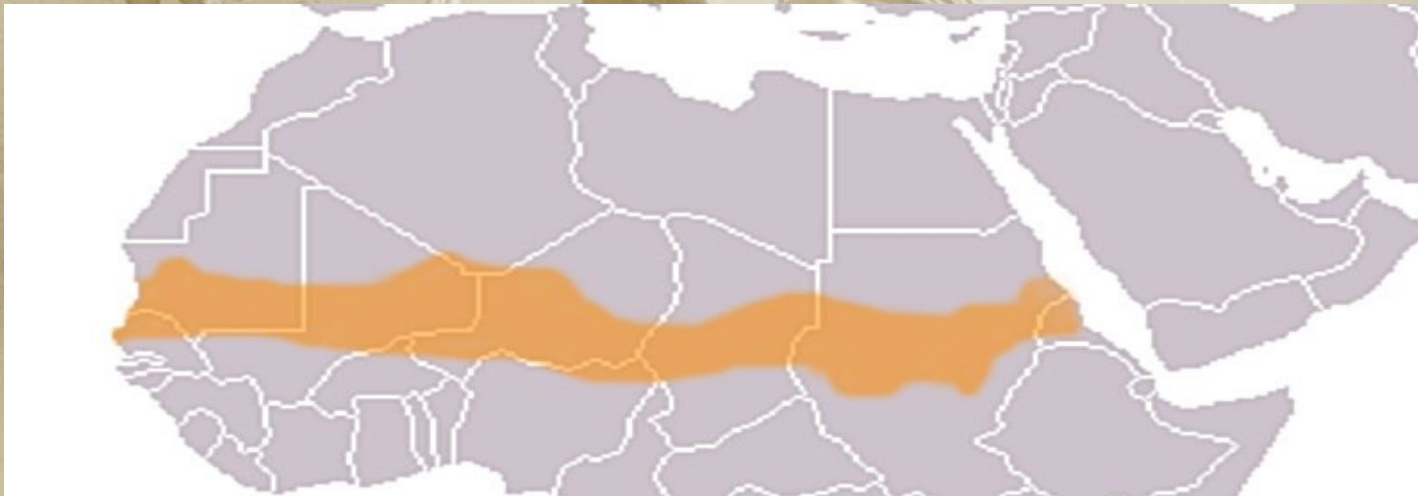
Feneko paplitimas



"Dykumų laivas"
- kupranugaris

Sacharos specifiniai gamtiniai objektai

- Oazės - vandens šaltinių maitinamos vietos, kur gali augti augalai.
- Vadės - išdžiūvusios upių vagos.
- Geltos - išdžiūvę ežerai.
- Sahelis - Sacharos dykumos pietinė riba. Gamta čia yra pereinamoji iš dykuminio į atogrąžų klimatą.



Gyvenvietė "Bardai" įsikūrusi Sacharos oazėje, Čadas



Oazè Čade



Gyventojai

- Iš viso Sacharoje gyvena apie 3 mln. Gyventojų.
- Dauguma gyventojų - klotokliai.
- Užsiima klajokline gyvulininkyste, oazėse - žemdirbyste.
- Sacharos tautos kildinamos iš berberų ir arabų.
- Sacharos dykumoje žmonės gyveno nuo tų laikų, kai ji dar nebuvo dykuma :)

Sacharos tautos

- Beduinai - (arab.) „dykumų klajokliai, gyventojai“. Paprastai taip vadinamos arabų klajoklių tautos.
- Tuaregai - laikomi viena berberų tautų atmainų. Kontroliavo transsacharinę prekybą.
- Sacharos berberai
- Tūbai
- Bedžai - tauta, gyvenanti rytų Sudane bei Egipte ir šiaurės Eritrėjoje.



- Tuaregas
- Tuaregų paplitimas



Bedžai

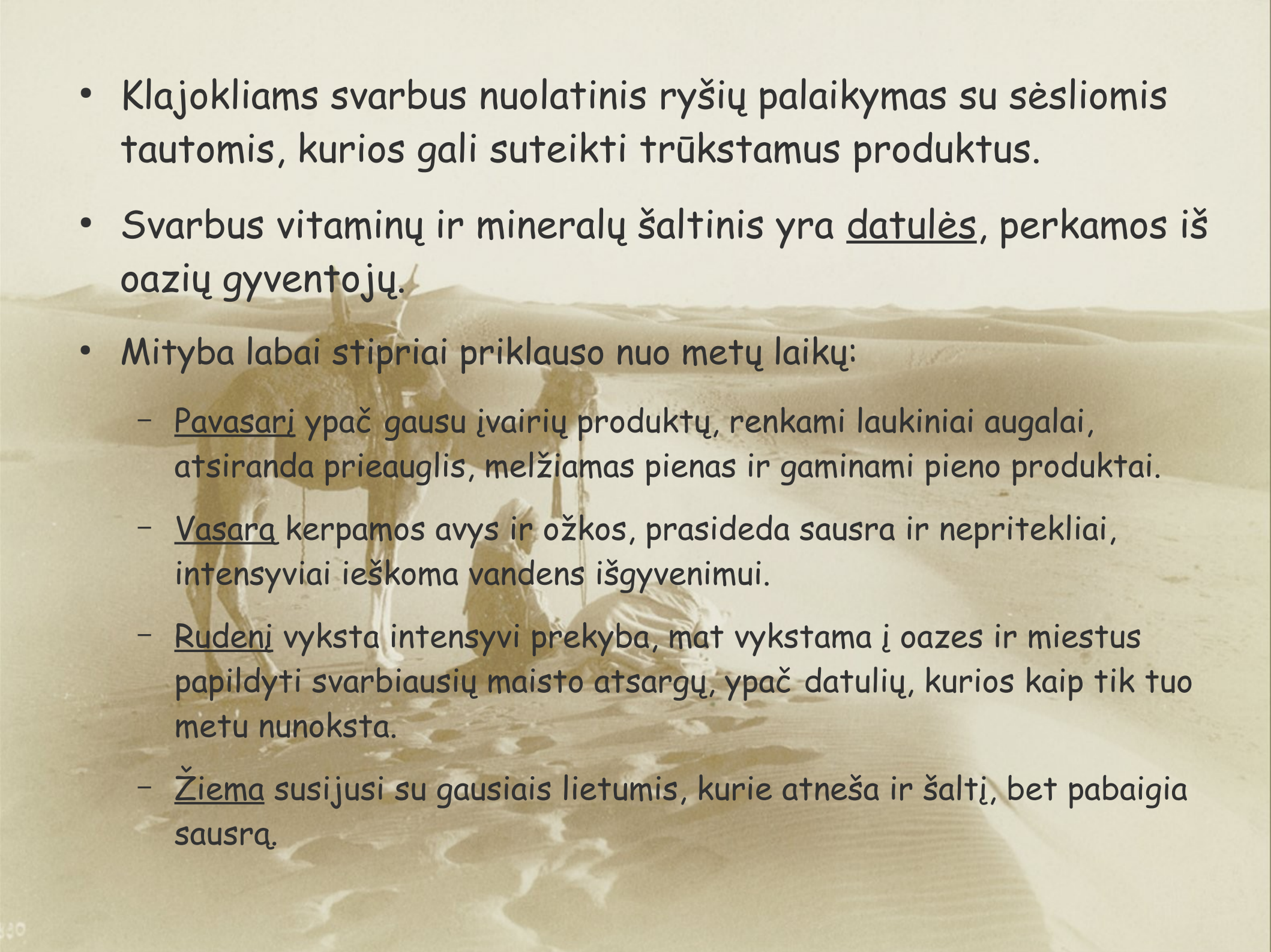


Neolito laikų piešiniai Tasilio Adžerae, Alžyre



Sacharos tautų mityba

- Dykumų klajoklių mityboje ypač mažai ląstelienos produktų.
- Sacharos gyventojų mityba pasižymi ypač gausiu baltyminiu maistu, kuris turi kompensuoti ląstelienos ir angliavandenių trūkumą.
- Klajoklės gyvulių augintojų tautos ypač gausiai vartoja pieno produktus, dažniausiai iš kupranugarių, ožkų, avių pieno.
- Svarbus baltymų šaltinis klajoklių mityboje – skėriai.
- Taip pat maistui naudojami paukščių kiaušiniai, dykuminės sraigės, driežai.
- Kadangi klajokliai neaugina daržovių, ši produktų grupė yra gaunama rinkimu.

- 
- Klajokliams svarbus nuolatinis ryšių palaikymas su sėsliomis tautomis, kurios gali suteikti trūkstamus produktus.
 - Svarbus vitaminų ir mineralų šaltinis yra datulės, perkamos iš oazių gyventojų.
 - Mityba labai stipriai priklauso nuo metų laikų:
 - Pavasari ypač gausu įvairių produktų, renkami laukiniai augalai, atsiranda prieauglis, melžiamas pienas ir gaminami pieno produktai.
 - Vasarą kerpamos avys ir ožkos, prasideda sausra ir nepritekliai, intensyviai ieškoma vandens išgyvenimui.
 - Rudenį vyksta intensyvi prekyba, mat vykstama į oazes ir miestus papildyti svarbiausių maisto atsargų, ypač datulių, kurios kaip tik tuo metu nunoksta.
 - Žiema susijusi su gausiais lietumis, kurie atneša ir šaltį, bet pabaigia sausrą.

Beduinai kepa duona





Datulès

Transsacharinė prekyba

- Transsacharinė prekyba - kelių ir gyvenviečių tinklas Saharos dykumoje, kuriuo vyko prekyba tarp šiaurės Afrikos pakrantės miestų ir "juodosios" Afrikos. Transsacharinė prekyba prasidėjo I tūkst. pr. m. e., o pradėjo nykti XVI a.
- Paskutiniaisiais tūkstantmečiais pr. m. e. susiformavus Saharos dykumai, išsikėlė dauguma joje gyvenusių gyvulių augintojų ir pietinė Afrikos dalis buvo praktiškai atkirsta nuo šiaurinių pakrančių ir viso likusio pasaulio.
- Tik prijaukinus kupranugarį (pirmosios tikros žinios apie jo naudojimą yra iš III a. pr. m. e.), dykumos apgyvendinimas prasidėjo iš naujo.
- Transsacharinės prekybos nunykimui didelę įtaką padarė jūros kelių aplink Afriką atradimas XV-XVI a.
- Galutinį smūgį tradicinei prekybai sudavė kolonizacija ir tradicinio gyvenimo būdo sunaikinimas, modernių kelių bei geležinkelių nutiesimas per Sacharą.

Kupranugaris - pagrindinė transporto priemonė

